

Hemşirelik Öğrencilerinin Akademik Öz Yeterlik Düzeyleri ve Etkileyen Etmenler

The Factors Affecting the Academic Self-Efficacy Levels of Nursing Students

Selda Yüzer Alsaç¹, Gülay Öztaş²

¹Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yozgat, Türkiye

²Bursa Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Bursa, Türkiye

Cite as: Yüzer Alsaç S, Öztaş G. Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyleri ve etkileyen etmenler. Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi. 2023;10(3):301-309. **DOI:** 10.54304/SHYD.2023.55477

Öz

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik düzeylerini ve etkileyen etmenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı tipte olan bu araştırma bir kamu üniversitesinde 2020-2021 eğitim öğretim yılında sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde öğrenim gören lisans öğrencileri ile yürütülmüştür. Araştırmanın evrenini 467 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Çalışmada, örneklem seçim yöntemi kullanılmamış, gönüllü tüm öğrencilerin katılımına olanak sağlanmıştır. Veriler çevrim içi ortamda toplanmıştır. Veri toplama aracını eksiksiz dolduran 362 hemşirelik öğrencisiyle araştırma tamamlanmıştır. Veriler, "Tanıtıcı Bilgi Formu, Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi, tek yönlü ANOVA testleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan öğrencilerin %82,6'sı kadın, %37'si ikinci sınıf ve yaş ortalamalarının 20,91 (SS=1,62) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin akademik öz yeterlilik puan ortalamaları 60,30 (SS=14,33) olarak saptanmıştır. Araştırmada, birinci ve son sınıftaki öğrencilerin akademik öz yeterlilik düzeyleri diğer öğrencilere göre daha yüksek ve aradaki farkın istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı olduğu belirlenmiştir (p<0,001). Yurtta kalan öğrenciler ile bilimsel programlara katılan öğrencilerin akademik öz yeterlilik puan ortalaması, diğer gruplara göre daha yüksek ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu saptanmıştır (p<0,05).

Sonuç: Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik puan ortalamaları orta düzeyde bulunmuştur. Öğrencinin sınıfı, yaşadığı yer, bilimsel programlara katılma ve serbest zaman etkinlikleri akademik öz yeterliliği etkileyen etmenler olarak saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik, öğrenci, akademik öz yeterlilik.

Abstract

Aim: This study was conducted to determine the factors affecting the academic self-efficacy levels of nursing students.

Method: This descriptive study was conducted with undergraduate students studying at the Nursing Department of the Faculty of Health Sciences in a public university in the 2020-2021 academic year. The population of the study consisted of 467 undergraduate nursing students. The sample selection method was not used, and all volunteer students were allowed to participate. Data was collected online. The research was completed with 362 nursing students who filled out the data collection tool completely. Data were collected using the Introductory Information Form and the Academic Self-efficacy Scale. Descriptive statistics, independent groups t test, one way ANOVA tests were used in the analysis of the data.

Results: It was determined that 82.6% of the student participated in the study were female, 37.0% were second grade and the mean age of students was 20.91 (SD=1.62). Students' academic self-efficacy mean scores were determined as 60.30±14.33. In the study, the academic self-efficacy levels of the first and last year students were found to be higher than the other students, and the difference was statistically significant (p<0.001). It was determined that the academic self-efficacy score average of the students staying in the dormitory and the students participating in the scientific programs was higher than the other groups, and the difference was statistically significant (p<0.05).

Conclusion: Nursing students' academic self-efficacy mean scores were found to be at a medium level. The student's class, place of residence, participation in scientific programs and leisure time activities are factors that affect academic self-efficacy.

Keywords: Nursing, student, academic self-efficacy.

Corresponding author / Sorumlu yazar: Selda Yüzer Alsaç ▪ selda.yuzer@yobu.edu.tr

Recieved / Geliş: 02.03.2022 ▪ **Accepted / Kabul:** 12.12.2023 ▪ **Published Online / Online Yayın:** 30.12.2023

Giriş

Öz yeterlilik algısı, kişinin herhangi bir konu hakkında belirlenen amaca ulaşmak için gereken bilgi ve yeteneklerini kullanabileceğine dair inancıdır (Birsen, 2019). Bir diğer tanımla öz yeterlilik bireyin kendi yetenek ve kapasitesinin farkında olması durumudur (Aktaş, 2017; Satıcı, 2013). Öz yeterlilik inancı; bilgi, yetenek ve beceri gibi diğer faktörlere aracılık ederek ve onları bağdaştırarak bu faktörlerin etkin bir şekilde bir arada işlemelerini sağlar (Bandura, 1997; Kotaman, 2008). Akademik öz yeterlilik ise, bireyin akademik alanda belirlenmiş bir görevi başarı düzeyinde yapabileceği konusundaki algısı olup öz yeterliliğin bir türü olarak kabul edilir (Sachitra ve Bandura, 2017).

Hemşirelikte klinik yetkinlik ile sağlık bakım kalitesi kavramları arasında yakın ilişki bulunmaktadır. Mesleki yeterlilik geliştirme süreci, lisans eğitim ile başlamakta ve klinik alanda çalışmaya geçişle devam eden eğitim programlarıyla gelişmektedir (Cronenwett ve ark., 2007). Hemşirelik öğrencileri, üstlendikleri görevi gerçekleştirmek için gerekli yeteneğin ve gücün kendilerinde olduğuna inanıp, kendilerini yeterli görürlerse bu görevi gerçekleştirmek için daha istekli olur ve gerekli kararlılığı gösterebilirler. Akademik yeterliliğe sahip olan kişiler, ortaya çıkan zorlukları daha kolay aşabilmekte ve öğrenme sürecine daha kolay uyum sağlayabilmektedir (Ekici, 2012; Kotaman, 2008). Hemşirelik eğitimindeki akademik başarının, klinik ortamlarda önemli derecede performans ve başarıyı etkilediği, yapılan çalışmalarla belirlenmiştir (Gündüz ve Karadağ, 2019; Özbayır ve ark., 2011).

Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlilik inancı; güdülenmelerinde, kuramsal öğrenimlerinde, uygulama becerilerinde ve klinik uygulamalarında oldukça etkilidir. Öğrencide güçlü bir yeterlilik duygusu gelişirse, kuramsal öğrenimleri ve uygulama becerileri daha istendik düzeyde gerçekleşir ve bu şekilde kendilerine olan inançları artabilir (Açıksöz ve ark., 2016; Ngwira ve ark., 2017; Townsend ve Scanlan, 2011; Zengin, 2007). Ancak öz yeterlilik gelişimi, kişilik algısı, aile tutumu, akademik başarı, öz yeterlilik gereksinimi, geçmiş yaşantı ve deneyimleri gibi bazı etmenlerden etkilenmektedir (Ul Haq, 2016). Öz yeterlilik kuramı, biyolojik etmenler ve geçmişte edinilen bilgilerin, öz yeterliliği etkileyen etmenler olduğunu savunmaktadır (Çelenk, 2016).

Bu araştırmada, bir kamu üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik düzeylerini ve etkileyen etmenleri belirlemek üzere yapılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Türü: Araştırma, hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik düzeylerinin ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel tipte gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya Ait Sorular: Aşağıda belirlenen sorular araştırmanın amacına yönelik yanıt aramıştır.

- Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik düzeyleri nedir?
- Hemşirelik öğrencilerinin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi ve gelir durumu gibi tanımlayıcı özellikler ile akademik öz yeterlilik düzeyi arasında farklılıklar var mıdır?

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman: Araştırma, bir kamu üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesinde Ekim 2021 ve Aralık 2021 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme: Araştırmanın evrenini, bir kamu üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde okuyan 467 hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Herhangi bir örneklem seçim yöntemine gidilmemiş, araştırmaya katılmaya gönüllü olan tüm öğrencilerin katılımı sağlanmıştır. Veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 362 hemşirelik öğrencisiyle araştırma tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veriler "Tanıtıcı Bilgi Formu" ve "Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir.

Tanıtıcı Bilgi Formu: Araştırmacıların hazırladığı bu form, öğrencilerin tanıtıcı özelliklerini belirlemek amacıyla literatür taranarak (yaş, cinsiyet, sınıf, kaldığı yer, mesleği isteyerek seçme durumu vb.) 13 sorudan oluşturulmuştur (Açıksöz ve ark., 2016; Karadağ ve ark., 2011; Özkahraman ve Yıldırım, 2012).

Akademik Öz Yeterlilik Ölçeği (AÖYÖ): Akademik çalışmalara ilişkin algılama düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Kandemir ve Özbay (2012) tarafından geliştirilen 19 maddelik ve beşli Likert tipinde bir ölçme aracıdır. Ölçek maddeleri; "1. Kesinlikle katılmıyorum, 2. Kısım katılıyorum, 3. Katılıyorum, 4. Oldukça katılıyorum, 5. Kesinlikle katılıyorum" şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçek üç alt boyuttan oluşmaktadır: "Akademik Sorunlarla Başa Çıkma, Akademik Çaba ve Akademik Planlama"dır. AÖYÖ'nün güvenilirliğine yönelik iç tutarlılık katsayıları birinci faktör 0,90 ikinci faktör 0,78 üçüncü faktör 0,77 ve ölçeğin tamamı 0,92 olarak saptanmıştır (Kandemir ve Özbay, 2012). Bu araştırmada ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı; akademik sorunlarla başa çıkma 0,91; akademik çaba 0,78; akademik planlama 0,77 ve ölçeğin bütünü 0,94 olarak elde edilmiştir. Alınan ölçek puanı yükseldikçe, akademik benlik algısı düzeyi de yükselmektedir (Kandemir ve Özbay, 2012; Kandemir, 2014).

Verilerin Toplanması: Veriler toplanmadan önce Google Form uygulaması oluşturulmuştur. Veri toplama araçlarındaki bilgiler çevrim içi anket halinde katılımcılara gönderilmek üzere forma aktarılmıştır. Katılımcıların yalnızca bir kez anket doldurmalarına imkan verilmiştir. Anket linki WhatsApp uygulaması yoluyla öğrencilere gönderilmiştir. Anket formu araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi: Araştırma verilerinin analizi IBM SPSS 20.0 istatistik paket programı (IBM Statistical Package for Social Sciences-SPSS; Armonk, NY, USA) kullanılarak yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerden sayı, yüzde, ortalama, standart sapma, medyan, minimum-maximum değerler verilmiştir. Verilerin normal dağılımını belirlemek için çarpıklık ve basıklık değerleri -1 ve +1 arasında bulunanlar normal dağılım olarak kabul edilip, parametrik test olan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız gruplarda t-testi (student t-test) uygulanmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerde nonparametrik test (Kruskal Wallis, Mann Whitney U) uygulanmıştır. Tüm istatistiksel karşılaştırmalarda anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak alınmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmaya başlamadan önce etik kurulundan onay (karar no:23/7, Tarih:30-06-2021) ve ilgili kurumdan izin alınmıştır. Katılımcılar için araştırmanın amacını açıklayan bir metin ve bilgilendirilmiş onam anket formlarından önce eklenmiştir. Öğrenciler formu çevrim-içi onayladıktan sonra anket formlarını doldurmuşlardır.

Araştırmanın Sınırlılığı: Bu araştırma bir kamu üniversitesinde öğrenimine devam eden hemşirelik öğrencileriyle yürütülmüştür. Bu nedenle elde edilen bulgular tüm hemşirelik öğrencilerine genellenemez.

Bulgular

Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalaması 20,91 (SS=1,62)'dir. Öğrencilerin %82,6'sı kadın, %37,0'ı ikinci sınıf, %70,7'sinin gelirleri giderlerine eşit, %46,4'ü yurttan ve %46,4'ü ailesinin yanında ikamet etmektedir. Öğrencilerin %62,4'ünün hemşirelik bölümüne kendi isteğiyle geldiği, %83,7'sinin kendini mesleğe uygun bulduğu, %85,1'inin bilimsel programlara katıldığı ve %23,8'inin boş zamanını internette geçirdiği belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşire öğrencilerinin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular (N:362)

Özellikler		
Yaş Ortalaması (SS) (min. 18-max. 27)	20,91 (1,62)	
Yaş	Sayı	%
≤20	149	41,2
21-22	165	45,6
≥23	48	14,2
Cinsiyet		
Kadın	299	82,6
Erkek	63	17,4
Sınıf		
1	77	21,3
2	134	37,0
3	86	23,7
4	65	18,0
Gelir durumu		
Gelir giderden düşük	63	17,4
Gelir gidere eşit	256	70,7
Gelir giderden fazla	43	11,9
Nerede Yaşıyorsunuz		
Yurtta	168	46,4
Evde Ailemle	168	46,4
Evde Arkadaşımlla	26	7,2
En Uzun Süre Yaşadığınız Yer		
İl	185	51,1
İlçe	118	32,6
Köy	59	16,3
Mesleği Tercih Durumu		
Kendi seçimi	226	62,4
Aile isteği	84	23,2
Tanıdık önerisi	19	5,2
Diğer	33	9,2
Mesleğe Kendini Uygun Bulma		
Evet	303	83,7
Hayır	59	16,3
Bilimsel Programlara Katılma		
Katılırim	308	85,1
Katılmam	54	14,9
Boş Zaman Aktivitesi		
Kitap okuma/ders çalışma	55	15,2
Uyumak	80	22,1
Arkadaşlarla vakit geçirme	67	18,5
İnternette vakit geçirme	86	23,8
TV izleme	74	20,4
Toplam	362	100,0

Tablo 2. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre Akademik Öz Yeterlik Ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının dağılımı (N:362)

AÖYÖ ve Alt Boyutları	Madde Sayısı	\bar{X} (SS)	Min-Max
Akademik Sorunlarla Başa Çıkmaya Yönelik Öz Yeterlik	11	34,22 (8,64)	12-55
Akademik Çabaya Yönelik Öz Yeterlik	4	13,64 (3,32)	4-20
Akademik Planlamaya Yönelik Öz Yeterlik	4	12,45 (3,42)	5-20
Toplam Ölçek	19	60,30 (14,33)	26-95

Katılımcıların AÖYÖ alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde; akademik sorunlarla başa çıkma alt boyutunun 34,22 (SS=8,64), akademik çaba alt boyutunun 13,64 (SS=3,32), akademik planlama alt boyutunun 12,45 (SS=3,42) olduğu; AÖYÖ toplam ölçek puanının ise 60,30 (SS=14,33) olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Araştırmaya katılan öğrencilerin tanıtıcı özellikleri ile AÖYÖ ve alt boyut puan ortalamalarının kıyaslanması Tablo 3'te ele alınmıştır. Çalışmada öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre AÖYÖ ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı derecede fark saptanmıştır ($p<0,001$). İkinci sınıf öğrencilerinin, toplam ölçek ve alt boyut puan ortalamalarının diğer öğrencilere göre düşük olduğu belirlenmiştir. Birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin, ikinci sınıf öğrencilerine göre ölçek ve alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir. Yapılan ileri istatistiksel analizde bu farkın ikinci sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Öğrencilerin yaşadığı yere göre AÖYÖ ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında; yurttan kalan öğrencilerin, diğer öğrencilere göre ölçek ve alt boyut puan ortalamalarının yüksek olduğu, aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,001$). Bilimsel programlara katılan öğrencilerin AÖYÖ ile akademik sorunlarla başa çıkmaya yönelik öz yeterlik alt boyutu puan ortalaması diğer öğrencilere göre yüksek olup aradaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan öğrencilerin serbest zaman yaptığı etkinlik seçeneklerine göre AÖYÖ ve tüm alt boyutlarında istatistiksel olarak yüksek düzeyde fark bulunmuştur ($p<0,001$). Kitap okuyan ve arkadaşlarıyla zaman geçiren öğrencilerin ölçek ve alt boyutları puan ortalaması diğer gruplara göre daha yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin yaş, cinsiyet, ailenin gelir durumu, en uzun yaşadığı yer, mesleği isteyerek seçme durumu ve meslek uygunluğu ile AÖYÖ ve alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$). (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ile Akademik Öz Yeterlik Ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması (N:362)

Tanıtıcı Özellikler	Akademik Sorunlarla Başa Çıkmaya Yönelik Öz Yeterlik		Akademik Çabaya Yönelik Öz Yeterlik		Akademik Planlamaya Yönelik Öz Yeterlik		Toplam Ölçek	
	Medyan (Min-Max) \bar{X} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{X} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{X} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{X} (SS)	Test p değeri
Yaş	\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)	
≤20	34,70 (9,28)	F=0,542	13,92 (3,39)	F=0,929	12,61 (3,56)	F=0,365	61,23 (15,17)	F=0,647
21-22	33,69 (7,96)	p=0,565	13,42 (3,14)	p=0,396	12,28 (3,22)	p=0,694	59,40 (13,30)	p=0,524
≥23	34,52 (8,90)		13,48 (3,72)		12,52 (0,71)		60,52 (15,14)	
Cinsiyet	Medyan (Min-Max)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)	
Kadın	33,0 (12-55)	MWU=1,016	13,33 (3,40)	t=1,343	12,16 (3,22)	t=0,852	59,10 (12,92)	t=1,142
Erkek	33,0 (17-55)	p=0,636	13,70 (3,31)	p=0,428	12,51 (3,47)	p=0,458	60,56 (14,61)	p=0,462
Sınıf	\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)	
1 ^a	36,47 (8,14) ^a		14,64 (3,28) ^c		13,35 (3,03) ^e		64,45 (13,40) ^g	
2 ^b	32,01 (9,27) ^b	F=6,831	12,67 (3,22) ^d	F=6,954	11,55 (3,58) ^f	F=7,159	56,23 (15,09) ^h	F=7,776
3 ^c	33,78 (7,91) ^{ab}	p<0,001*	13,95 (3,24) ^c	p<0,001*	12,28 (3,32) ^{ef}	p<0,001*	60,01 (13,17) ^{gh}	p<0,001*
4 ^d	36,69 (7,62) ^a	a>b	14,02 (3,14) ^c	c>d	13,46 (3,17) ^e	e>f	64,17 (13,04) ^g	g>h
Gelir durumu	\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)		\bar{X} (SS)	
Gelir giderden düşük	34,10 (9,229)	F=0,084	13,30 (3,71)	F=0,383	12,33 (3,68)	F=0,080	59,73 (15,67)	F=0,104
Gelir gidere eşit	34,72 (7,69)	p=0,920	13,70 (3,21)	p=0,682	12,60 (3,32)	p=0,923	61,02 (13,32)	p=0,901
Gelir giderden fazla	34,16 (8,67)		13,71 (3,25)		12,45 (3,39)		60,32 (14,19)	

F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA); KW: Kruskal Wallis test; t: Bağımsız gruplarda t-testi (student t-test); MWU: Mann Whitney U test

* $p<0,05$

a,b,c,d,e,f,g,h Bonferroni düzeltilmiş Mann Whitney U post-hoc çoklu karşılaştırma test sonuçlarında aynı sütunlarda bulunan aynı harflere sahip gruplar arası fark olmayıp, farklı harfler bulunan gruplar arası istatistiksel fark vardır ($p<0,05$).

Tablo 3. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine ile Akademik Öz Yeterlik Ölçeği ve alt boyut puan ortalamalarının karşılaştırılması (N:362)

Tanıtıcı Özellikler	Akademik Sorunlarla Başa Çıkmaya Yönelik Öz Yeterlik		Akademik Çabaya Yönelik Öz Yeterlik		Akademik Planlamaya Yönelik Öz Yeterlik		Toplam Ölçek	
	Medyan (Min-Max) \bar{x} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{x} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{x} (SS)	Test p değeri	Medyan (Min-Max) \bar{x} (SS)	Test p değeri
Barınma Yeri	Medyan (Min-Max)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		Medyan (Min-Max)	
Yurtta ^a	36,00 (16-55) ^a	KW=31,785	14,59 (3,21) ^c	F=13,881	13,35 (3,20) ^e	F=11,496	64,00 (35-95) ^g	KW=16,287
Evde Ailele ^b	31,00 (12-55) ^b	p<0,001*	12,84 (3,22) ^d	p<0,001*	11,68 (3,44) ^f	p<0,001*	54,00 (26-95) ^h	p<0,001*
Evde Arkadaşlarla ^c	31,00 (20-54) ^b	a>b	12,62 (3,20) ^d	c>d	11,58 (3,38) ^f	e>f	54,00 (37-94) ^h	g>h
En Uzun Süre Yaşadığınız Yer	\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)	
İl	35,01 (8,26)	F=1,900	13,68 (3,37)	F=0,282	12,66 (3,37)	F=0,773	61,35 (13,98)	F=1,262
İlçe	33,76 (8,66)	p=0,151	13,71 (3,27)	p=0,754	12,27 (3,40)	p=0,462	59,75 (14,17)	p=0,284
Köy	32,66 (9,59)		13,34 (3,31)		12,14 (3,65)		58,14 (15,60)	
Mesleği Tercih Durumu	\bar{x} (SS)		Medyan (Min-Max)		Medyan (Min-Max)		\bar{x} (SS)	
Kendi seçimi	34,15 (8,38)		13,00 (7-20)		12,00 (5-20)		60,19 (13,92)	
Aile isteği	34,02 (9,21)	F=0,84	14,00 (6-20)	KW=3,258	12,00 (6-20)	KW=0,553	60,48 (15,10)	F=0,104
Tanıdık önerisi	36,79 (9,29)	p=0,606	15,00 (10-20)	p=0,060	12,00 (5-20)	p=0,818	64,79 (15,53)	p=0,442
Diğer	33,73 (8,67)		13,00 (4-20)		12,00 (5-20)		58,06 (14,47)	
Mesleğe Kendini Uygun Bulma	\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)	
Evet	34,40 (8,56)	t=0,887	13,66 (3,26)	t=0,363	12,52 (3,42)	t=0,854	60,58 (14,19)	t=0,823
Hayır	33,31 (9,08)	p=0,376	13,49 (3,68)	p=0,717	12,10 (3,45)	p=0,393	58,90 (15,06)	p=0,411
Bilimsel Programlara Katılma	\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)	
Evet	34,69 (8,56)	t=2,525	13,73 (3,35)	t=1,302	12,59 (3,44)	t=1,873	61,02 (14,34)	t=2,272
Hayır	31,51 (8,67)	p=0,015*	13,09 (3,13)	p=0,194	11,65 (3,26)	p=0,062	56,24 (13,68)	p=0,024*
Serbest Zaman Aktivitesi	\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)		\bar{x} (SS)	
Kitap okuma ^a	37,02 (7,99) ^a		14,76 (3,16) ^c		13,58 (3,19) ^e		65,36 (13,14) ^g	
Uyumak ^b	33,70 (7,49) ^{ab}	F=7,311	13,40 (3,53) ^{cd}	F=4,380	12,03 (3,05) ^{ef}	F=6,990	59,13 (12,93) ^{gh}	F=7,529
Arkadaşlarla vakit geçirme ^c	37,37 (7,57) ^a	p<0,001*	14,34 (2,75) ^{cd}	p<0,001*	13,76 (2,91) ^e	p<0,001*	65,48 (12,06) ^g	p<0,001*
İnternette vakit geçirme ^d	31,00 (8,14) ^b	a>b	12,69 (3,74) ^d	c>d	11,37 (3,37) ^f	e>f	55,06 (13,34) ^h	g>h
TV izleme ^e	33,58 (10,21) ^{ab}		13,51 (3,74) ^{cd}		12,14 (3,91) ^{ef}		59,23 (14,33) ^{gh}	

F: Tek yönlü varyans analizi (ANOVA); KW: Kruskal Wallis test; t: Bağımsız gruplarda t-testi (student t-test); MWN: Mann Whitney U test

* p<0.05

a,b,c,d,e,f,g,h Bonferroni düzeltilmiş Mann Whitney U post-hoc çoklu karşılaştırma test sonuçlarında aynı sütunlarda bulunan aynı harflere sahip gruplar arası fark olmayıp, farklı harfler bulunan gruplar arası istatistiksel fark vardır (p<0,05).

Tartışma

Öz yeterlilik gelişimi, kişilik algısı, aile tutumu, akademik başarı, öz yeterlilik gereksinimi, geçmiş yaşantı ve deneyimler gibi bazı etmenlerden etkilenmektedir. Çalışmalar hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik puanının yüksek olması, öğrencilerin farklı stratejileri saptama ve girişimde bulunma, uygun hedefleri belirleme ve amaca yönelik görevi tamamlama arzusu gibi özellikleri gerçekleştirmeye yönelik çaba ve isteklerinin daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu özellikler klinik uygulamada özellikle hasta bakımının daha istendik hale gelmesini sağlamaktadır (George ve ark., 2017). Hemşirelik öğrencilerinin akademik öz yeterlilik düzeylerini ve etkileyen etmenlerin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, öğrencilerin ortalamasının üzerinde akademik öz yeterlilik davranışı göstermektedir (Tablo 2). Öz yeterlilik düzeyine yönelik yapılan çalışmalarda, öğrencilerin öz yeterlilik puanlarının ortalamasının üzerinde olduğu bulunmuştur (Çetinkaya ve ark., 2014; Dikmen ve ark., 2016; Göger ve Çevirme, 2019; Karadağ ve ark., 2011). Çalışma bulguları, belirtilen araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Araştırmada, birinci ve son sınıf öğrencilerinin akademik öz yeterlik düzeyleri diğer öğrencilere göre daha yüksek ve aradaki fark istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlıdır ($p<0,001$) (Tablo 3). Yapılan bir çalışmada öğrencilerin sınıf düzeylerine göre öz yeterlik toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (Göger ve Çevirme, 2019). Cengiz ve arkadaşlarının (2021) çalışmalarında, dördüncü sınıf hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlik puanı, diğer sınıflardaki öğrencilerden daha yüksek ve anlamlı bulunurken, Kızılcı ve arkadaşları (2015), farklı sınıf düzeylerinde öğrenim görenin öz yeterlik puanında anlamlı bir fark oluşturmadığı saptamıştır. Bu çalışmada mesleki eğitimin henüz başında olan birinci sınıf öğrencilerinin, öğrendikleri yeni bilgileri, klinik uygulamalarda kullanabilmek için daha istekli hasta bakımı sağlamalarının sonuç üzerinde etkili olabileceği söylenebilir. Son sınıf öğrencilerin ise mesleki bilgi ve becerilerinin gelişmesi, öz yeterlik algısını olumlu yönde etkilemesine olanak sağladığı düşünülebilir.

Araştırmada, öğrencilerin kaldıkları yer ile AÖYÖ puan ortalaması bakımından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık saptanmıştır. Bu sonuca göre yurttan kalan öğrencilerin, diğer gruptaki öğrencilere göre AÖYÖ toplam puan ortalaması daha yüksek bulunmuş, farklılığın yurttan kalan öğrencilerden kaynaklandığı belirlenmiştir ($p<0,05$). Özkahraman ve Yıldırım'ın (2012) hemşirelik ve ebeklik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada da bu araştırma sonucunu benzer şekilde desteklemektedir.

Kendi öğrenme sürecini (bilişsel, davranışsal ve tutumsal) etkin ve bilinçli olarak devam ettiren, aynı zamanda düzenli ve sistemli bir şekilde çalışan öğrencilerin, öğrenme ve kavramalarının daha kolay gerçekleştiği, daha başarılı ve öz etkililik-yeterlik düzeyinin daha yüksek olduğu bilinmektedir (Dikmen ve ark., 2016). Bu araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin bilimsel etkinliklere yönelik tutumları daha olumlu hale geldikçe, akademik öz-yeterlik düzeyleri de artmaktadır. Öğrencilerin bilimsel programlara katılma durumlarına göre AÖYÖ toplam puan ortalaması incelendiğinde, bilimsel programlara katılan öğrencilerin öz yeterlik puan ortalaması, diğer gruba göre daha yüksek bulunmuş ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($p<0,05$). Özkahraman ve Yıldırım'ın (2012) çalışmasında da kongre ve bilimsel etkinliklere katılma durumu ile HŞÇÖY puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur. Aktaş ve Sançar'ın (2021) yaptıkları çalışmada da hemşirelik öğrencilerinin bilimsel araştırma yapma isteği ile akademik öz-yeterlik puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Çalışma sonuçları, öğrencilerin bilimsel içerikli etkinliklere katılmalarının, mesleki bilgi ve becerilerini güçlendireceği ve akademik öz-yeterliliklerini artırmada etkili olabileceğini göstermektedir.

Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramı'nda öz-etkililik durumunun ortaya çıkışı, kişinin davranışlarını düzenlemede etkisi olan bilişsel algılama etmenlerinden sadece birisi olarak gösterilmiştir (Bandura, 1994; Marques ve ark., 2019). Bu kurama göre bireysel davranışlar, sadece içsel düşünce ve davranışlardan değil, aynı zamanda sosyal çevre ve koşulları ile de şekillenmektedir. Bireyin dünyasında, kişisel, bilişsel ve çevresel etmenler karşılıklı etkileşim içerisinde. Dolayısıyla bireylerin akademik öz etkililik-yeterlik düzeyi; almış olduğu eğitim, geçmiş yaşam deneyimleri, ebeveyn eğitim düzeyi, kardeş sayısı, yaşadığı yer ve ekonomik durum gibi birçok etmenden etkilenebilmektedir. Bu çalışmada, katılımcıların cinsiyet, yaş grubu, gelir durumu, uzun süre yaşadığı şehir ve meslek isteme durumu ile AÖYÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Ancak farklı bölüm öğrencileri ile yapılan bazı çalışmalarda yaş ve cinsiyet ile akademik öz yeterlik arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenirken (Byrne ve ark., 2014; Durdukoca, 2010; Özdemir 2008; Aregu, 2013), diğer çalışmalarda yaş ve cinsiyet ile akademik öz yeterlik arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmamıştır (Ekici, 2008; Özsüer ve ark., 2011; Uslu, 2018). Aktaş'ın (2017) yaptığı bir çalışmada da ailenin gelir durumu ile öz yeterlik arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmaya katılan öğrencilerin genel olarak orta akademik öz yeterlik düzeylerine sahip olduğu saptanmıştır. Yaş, cinsiyet, gelir durumu, mesleği isteyerek seçme durumu, akademik öz yeterliliği etkilemezken, öğrencinin sınıfı, yaşadığı yer, bilimsel programlara katılma ve serbest zaman etkinlikleri akademik öz yeterliliği etkileyen etmenler olarak bulunmuştur.

Hemşirelerin çalıştıkları alanlarda rol ve sorumlulukları ele alındığında, öz yeterlilikleri yüksek olan hemşireler hem kendi başarılarını hem de sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmada önemli güce sahip oldukları belirtilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin lisans eğitimleri süresince akademik öz yeterlik düzeylerinin belirlenmesi, öğrenmeyi kolaylaştıracak stratejilerin geliştirilmesi, kendilerini geliştirebilecekleri alanların belirlenmesi ve çalışma bulgularında olduğu gibi bilimsel içerikli etkinliklere katılmalarının desteklenmesi önerilebilir.

Etik Kurul Onayı: Yozgat Bozok Üniversitesi, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 30.06.2021 - Karar No: 23/7).

Çıkar Çatışması: Bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Katılımcı Onamı: Çalışmaya katılan öğrenci hemşirelerden bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Ethics Committee Approval: Yozgat Bozok University, Scientific Research and Publication Ethics Committee approval was obtained (Date: 30.06.2021 - Number: 23/7).

Conflict of Interest: Not declared.

Funding: None.

Informed Consent: Informed consent was obtained from the student nurses participating in the study.

Kaynaklar

- Açıksöz, S., Uzun, Ş. & Arslan, F. (2016). Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik algısı ile klinik uygulamaya ilişkin kaygı ve stres durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 58(1), 129-135. <https://doi.org/10.5455/gulhane.169643>
- Aktaş, H. (2017). Akademik güdülenme ile akademik öz yeterlik arasındaki ilişki: İlahiyat fakültesi öğrencileri üzerine ampirik bir araştırma. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(3), 1376-1398.
- Aktaş, D. & Sançar, B. (2021). The relationship between the nursing students' attitudes toward scientific research and their levels of academic self-efficacy. *Celal Bayar University-Health Sciences Institute Journal*, 8(1),17-22. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.748244>
- Aregu, B. B. (2013). Self-efficacy, self-esteem and gender as determinants of performance in speaking tasks. *Journal of Media and Communication Studies*, 5(6), 64-71. <https://doi.org/10.5897/JMCS2013.0366>
- Bandura, A. (1994). *Self-efficacy*. In V.S. Ramachaudran (Ed.), New York: Academic Press.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: the exercise of control*. New York: Worth Publishers.ss 36,42.
- Birsen, K. N. (2019). *Hemşirelik öğrencilerinde üst bilişsel farkındalık, mesleki öz-yeterlilik algısı ve ilişkili etmenler* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, Türkiye.
- Byrne, M., Flood, B. & Griffin, J. (2014). Measuring the academic self-efficacy of first-year accounting students. *Accounting Education*, 23(5),407-423. <https://doi.org/10.1080/09639284.2014.931240>
- Cengiz, Z., Gürdap, Z., Karaca, E. & Acun, M. (2021). Hemşirelik öğrencilerinin öz yeterlilikleri ile mesleki güdülenmeleri arasındaki ilişki. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 8(1),12-20. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2021.24855>
- Cronenwett, L., Sherwood, G., Barnsteiner, J., Disch, J., Johnson, J., Mitchell, P., Sullivan, D. & Warren, J. (2007). Quality and safety education for nurses. *Nursing Outlook*, 55(3), 122-131. <https://doi.org/10.1016/j.outlook.2007.02.006>
- Çelenk, S. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. İstanbul, Türkiye: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, A., Özmen, D. & Fadıloğlu, Ç. (2014). Geleceğin sağlık profesyonellerinin öz-etkililik-yeterlik düzeyleri ile sosyal destek algıları arasındaki ilişki. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(4),1045-55.
- Dikmen, Y., Denat, Y., Başaran, H. & Filiz, N. Y. (2016). Hemşirelik öğrencilerinin öz etkililik-yeterlik düzeylerinin incelenmesi. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 6(3), 206-213. <https://doi.org/10.16899/ctd.93945>
- Durdukoca, Ş. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının akademik öz yeterlik algılarının değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 69-77.
- Ekici, G. (2008). Sınıf yönetimi dersinin öğretmen adaylarının öğretmen öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 98-110.
- Ekici, G. (2012). Akademik Öz-yeterlik Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 174-185.
- George, L. E., Locasto, L. W., Pyo, K. A. & Cline, T. W. (2017). Effect of the dedicated education unit on nursing student selfefficacy: A quasi-experimental research study. *Nurse Education in Practice*, (23),48-53. <https://doi.org/10.1016/j.nepr.2017.02.007>
- Göger, S. & Çevirme, A. (2019). Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlik düzeyinin eğitim stresi üzerine etkisi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(4), 306-312.
- Gündüz, S. & Karadağ, S. (2019). Klinik liderlikte akademik başarının etkilerinin belirlenmesi. *Akademik Hassasiyetler*, 6(12), 427-444. <https://doi.org/0000-0002-1939-2986>
- Kandemir, M. & Özbay, Y. (2012). Akademik Özyeterlik Ölçeği (AÖYÖ): Geçerlik güvenilirlik çalışması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 201-214.

- Kandemir, M. (2014). A model explaining academic procrastination behavior. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 4(3), 51-72. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2014.016>
- Karadağ, E., Derya, Y. & Ucuzal, M. (2011). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin öz-etkililik-yeterlik düzeyleri. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1),13-20.
- Kızılcı, S., Mert, H., Küçükgüçlü, Ö. & Yardımcı, T. (2015). Hemşirelik fakültesi öğrencilerinin öz etkililik düzeyinin cinsiyet açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(2),95-100.
- Kotaman, H. (2008). Öz yeterlilik inancı ve öğrenme performansının geliştirilmesine ilişkin yazın taraması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 111-133.
- Marques, C. S., Marques, C. P., Ferreira, J. J. & Ferreira, F. A. (2019). Effects of traits, self-motivation and managerial skills on nursing intrapreneurship. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 15(3), 733-748. <https://doi.org/10.1007/s11365-018-0520-9>
- Ngwira, F. F., Gu, C., Mapoma, H. W. T. & Kondowe, W. (2017). The role of academic emotions on medical and allied health students? motivated self-regulated learning strategies. *Journal of Contemporary Mediacal Education*, 5(1), 23-30. <https://doi.org/10.5455/jcme.20170412124640>
- Özbayır, T., Yavuz, M., Taşdemir, N., Dirimeşe, E., Seki, Z. & Okgün, A. (2011). Cerrahi hastalıkları hemşireliği intörn öğrencilerinin klinik uygulamayı değerlendirmeleri ve akademik başarı durumları. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 27(1), 1-9.
- Özdemir, S. M. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının öğretim sürecine ilişkin öz-yeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 54(54), 277-306.
- Özkahraman, Ş. & Yıldırım, B. (2012) Hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin öz yeterlik durumlarının belirlenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 14(3), 53-65.
- Özsüer, S., İnal, G., Uyanık, Ö. & Ergün, M. (2011). Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin akademik özyeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi. *Afyon Kocatepe University Journal of Social Sciences*, 13(2),113-125.
- Sachitra, V. & Bandura, U. (2017). Measuring the academic self-efficacy of undergraduates: the role of gender and academic year experience. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 11(11), 2320-2325.
- Satıcı, S. A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin akademik öz-yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir, Türkiye.
- Townsend, L. & Scanlan, J. M. (2011). Self-efficacy related to student nurses in the clinical setting: a concept analysis. *International Journal of Nursing Education Scholarship*, 8(1),1-15. <https://doi.org/10.2202/1548-923X.2223>
- Ul Haq, A. (2016). Association between socio-demographic backgroundand self-esteem of university students. *Psychiatric Quarterly*, 87(4),755-62. <https://doi.org/10.1007/s11126-016-9423-5>
- Uslu, T. (2018). *Üniversite öğrencilerinin liderlik, akademik öz yeterlik ve okula yabancılaşma algıları* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Malatya, Türkiye.
- Zengin, N. (2007). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinde öz-etkililik-yeterlilik algısı ve klinik uygulamada yaşanan stresle ilişkisinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 49-57.